
PROBLEME ÎN LEGĂTURĂ CU PREDAREA LIMBII ROMÂNE ÎN CLASELE A VIII-A—A XI-A

DE

EM. VASILIU

Studiul limbii române în clasele a VIII-a — a XI-a capătă o mare importanță dacă ținem seama de faptul că, în această perioadă, se desăvârșește însușirea cunoștințelor absolut necesare pentru orice absolvent al școlii medii care urmează să intre într'un institut de învățământ superior sau în producție.

Trebuie remarcat dela început faptul că instrucțiunile M.I.P. în legătură cu caracterul practic pe care trebuie să-l aibă lecțiile de gramatică au dat, în general, rezultate bune. Se observă că elevii scriu mai bine din punct de vedere ortografic, că au un vocabular mai bogat și mai literar. Aceasta dovedește justetea orientării învățământului limbii române în școlile noastre.

Preocuparea M.I.P. de a da o deosebită importanță studiului limbii române în școlile medii se vede chiar din programele analitice după care s'a predat limba română în anul școlar trecut.

Programa rezervă câte 49 de ore de gramatică la clasele a VIII-a și a IX-a și câte 33 de ore la clasele a X-a și a XI-a, scoate în evidență necesitatea caracterului practic al lecțiilor de gramatică și prevede predarea, sub formă de repetare și completare, a cunoștințelor gramaticale: « Predarea limbii române la clasele a VIII-a și a XI-a are ca sarcină repetarea și completarea celor mai importante cunoștințe de gramatică însușite de elevi în clasele a V-a și a VII-a și, de asemenea, fixarea și însușirea mai profundă a regulilor de ortografie și punctuație studiate. Totodată trebuie să se continue în clasele a VIII-a și a XI-a munca de îmbogățire a vocabularului elevilor și de ridicare a cunoștințelor lor generale în domeniul limbii ».

Pornind dela învățătura stalinistă în legătură cu importanța egală a morfologiei și sintaxei în studiul limbii, programa M.I.P. recomandă legătura necon-

tenită dintre morfologie și sintaxă; la clasa a VIII-a, în care este prevăzută în special studierea morfologiei, trebuie să se facă, ori de câte ori este necesar, legătura cu cunoștințele anterioare de sintaxă; tot așa, la clasele a X-a și a XI-a, unde se prevede studierea în special a sintaxei, trebuie să se facă legătura neconținută cu morfologia, în așa fel încât aceste două aspecte ale structurii limbii să nu fie prezentate izolat, iar fixarea cunoștințelor să se facă pe baza interdependenței firești a acestor două aspecte ale limbii

Pornind dela ideea stalinistă a legăturii nemijlocite dintre gândire și limbă, programa recomandă de asemenea — pe lângă îmbogățirea vocabularului prin studiile literare și folosirea analizei gramaticale pentru a ușura înțelegerea justă, exactă a gândirii și sentimentelor scriitorilor, atunci când interpretarea literară întâmpină oarecare dificultăți — «justa înțelegere a legăturii strânse, insolubile, dintre lecțiile de limbă și cele de literatură, îndrumează pe profesor ca în lecțiile de literatură să facă uneori chiar suma e analize gramaticale și de ortografie, pentru că aceasta ajută pe elevi să pătrundă mai adânc textul, le lămurește sensul operei sau fragmentului citit și dezvăluie măiestria scriitorului ».

Dacă însă programa analitică a claselor a VIII-a și a XI-a arată o preocupare crescută anul acesta față de problema predării limbii române în clasele școlilor medii, dacă arată în același timp o înțelegere mai științifică a problemei, manualul de gramatică editat în 1952 nu prezintă aproape nimic nou față de manualul din anul trecut, el neconstituind un ajutor real în noua interpretare a chestiunii predării gramaticii. El este în cea mai mare măsură o reeditare, cu mici și neînsemnate modificări, a vechiului manual, care, la rândul lui, era o reproducere a părții din manualul de clasa a VII-a rezervată gramaticii.

De asemenea, o culegere de exerciții gramaticale care să ajute în special analiza gramaticală la clasele a VIII-a și a XI-a și care să ducă în mod necesar la îmbogățirea vocabularului și la obișnuința de a lega studiul gramaticii de înțelegerea justă a conținutului de idei exprimate într-o operă literară n'a apărut încă. Culegerea de astfel de exerciții pentru clasele a V-a și a VI-a n'a putut fi folosită suficient, deoarece ea nu cuprinde texte la nivelul elevilor claselor a VIII-a și a XI-a.

Lipsa manualelor de literatură a constituit o greutate importantă pentru profesori, întrucât comunicarea cunoștințelor de literatură s'a făcut numai pe cale orală. Majoritatea lecturilor literare s'au făcut aproape numai în clasă și elevii n'au avut la îndemână, totdeauna și ori de câte ori aveau nevoie, texte cu un vocabular mai bogat și cu o exprimare mai frumoasă, care să le influențeze propria lor vorbire. Controlul caietelor de notițe, practicat de mulți profesori din școlile medii, n'a putut înlătura decât în mică măsură consecințele acestei situații.

Acestea credem că sunt unele dintre motivele pentru care rezultatul la examenele din iunie anul curent, în ceea ce privește cunoștințele de limbă română,

temeinicia lor, mai cu seamă la clasele ultime ale ciclului mediu, n'au fost la înălțimea așteptărilor.

În mai toate școlile, elevii au răspuns mai bine la literatură decât la gramatică, unde s'au observat multe șovăiri în identificarea diferitelor forme gramaticale și construcții sintactice (Școala medie nr. 1 băieți, Școala medie nr. 2 băieți, școlile din regiunea Iași) și unde s'au făcut greșeli și confuzii de multe ori grave. Au fost elevi care n'au știut să deosebească nominativul de acuzativ, să identifice verbele predicative, elevi care confundă subiectul cu complementul drept (ca la Școala medie nr. 11), care fac confuzia între substantiv și adjectiv, între verbele la infinitiv și cele la indicativul prezent (ca la centrul școlar 5—7—8), elevi care consideră pe *dar* prepoziție (la aceeași școală) sau pe *care* adverb, care nu pot identifica modul și timpul verbelor și care consideră că un verb ca *scăpătase* este la prezent sau imperfect etc.; o elevă din clasa a XI-a a aceeași școli nu deosebește nominativul de vocativ.

Despărțirea frazei în propoziții este o problemă greu de rezolvat încă pentru mulți elevi (Școala medie nr. 4 fete, Școala medie serală nr. 1 și altele).

Greșelile de ortografie sunt din ce în ce mai rare și mai puțin grave, deși sunt încă unii elevi care mai fac, chiar la examenul de absolvire a clasei a XI-a, greșeli ca: *poezii nostrii, oamenii munci* (Școala medie « I. L. Caragiale »).

La liceul nr. 1 din Iași, la clasa a XI-a A și B, din 54 de lucrări, 9 lucrări sunt notate cu nota 2, iar pe multe lucrări comisia scrie: « Două jumătăți de pagină pline de greșeli de ortografie » sau « Grave greșeli de ortografie și stil ».

Exprimarea orală este mai bogată în vocabular, mai aleasă, mai literară, mai personală, mai cursivă și mai colorată la mulți absolvenți ai școlilor noastre medii (Școala nr. 1 băieți, 2 băieți, 4 băieți, 1 fete, Centrul 5—7—8 fete, 10 băieți, 8 băieți, 11 băieți și 4 fete). Sunt însă și unii elevi cu un vocabular sărac (clasa a XI-a B la Centrul școlar 5—7—8) sau care pronunță greșit cuvinte uzuale (un elev din clasa a XI-a B dela aceeași școală spune *prizioner*). Alții nu fac acordul între subiect și predicat (Școala medie nr. 4 fete).

Fără îndoială însă, în domeniul acesta, al exprimării scrise, dar mai cu seamă orale, s'au realizat progrese simțitoare față de anul trecut, și aceasta în cea mai mare măsură datorită spiritului nou imprimat studiului gramaticii în școala noastră.

Deși numărul orelor rezervate pentru studiul gramaticii s'a înmulțit simțitor, cel puțin la clasele a VIII-a și a IX-a n'a fost suficient pentru a se putea face destule aplicări practice și analize de text, profesorii fiind ținuți de multe ori să predea aproape numai cunoștințele elementare de gramatică, să-i facă pe elevi să identifice construcțiile sintactice (la clasele a X-a și a XI-a), luptând cu lipsurile lor în ce privește cunoștințele de morfologie, să-i facă să identifice și să cunoască formele morfologice (la clasa a VIII-a), luptând cu lipsa cunoștințelor lor de sintaxă.

Pe lângă aceasta, cauza acestor lipsuri trebuie căutată și în faptul că unii profesori continuă încă să acorde o importanță mai mare literaturii decât gramaticii.

Desigur că o lipsă mare în predarea în condiții cât mai bune a limbii române în școlile medii revine și Institutului de lingvistică.

Deși în urma sesiunii lărgite a Secțiunii a VI-a a Academiei R.P.R., deși prin articolul redacțional din « Scânteia » nr. 2.100 Institutul de lingvistică a primit ca sarcină de primă importanță sprijinirea activă a procesului de învățământ, Institutul n'a pus încă la dispoziție profesorilor de limbă română o gramatică științifică, care să interpreteze de pe poziții materialiste fenomenele de limbă și să ajute pe acești profesori în cunoașterea tuturor subtilităților limbii noastre. Prin apariția neregulată și la date prea distanțate a revistei « Limba română », n'am putut ține un contact permanent cu școala și cu profesorii de limbă română, în așa fel ca această revistă să sprijine în mod real și susținut predarea limbii române în școală. De asemenea, redacția revistei n'a știut să-și organizeze în așa fel munca încât să antreneze un număr cât mai mare de profesori din școlile medii, care să ridice în revistă probleme legate de metodică predării gramaticii, precum și chestiuni gramaticale care constituie greutatea în munca lor la catedră. Revista n'a sprijinit suficient cercurile pedagogice ale profesorilor de limbă română, cercuri care — printre altele — aveau sarcina de a lămuri și probleme de limbă și de predarea ei în școli.

Este fără îndoială că aceste cercuri au ajutat pe profesori în munca lor, iar prin discuțiile purtate au lămurit multe probleme legate de predarea limbii române în școlile noastre, dar n'a existat totuși și ajutorul nostru efectiv și necesar de multe ori pentru lămurirea unor chestiuni care cereau cuvântul autorizat al unui Institut superior de cercetări lingvistice, aceasta cu atât mai mult cu cât profesorii au simțit lipsa unei gramatici științifice limbii române.

În concluzie, putem spune că predarea limbii române în școlile medii a realizat un progres față de anul trecut. Profesorii noștri au izbutit să formeze tineri care să știe mai corect și să se exprime cu un vocabular mai bogat și mai literar decât până acum.

Procesul de predare a limbii române mai suferă încă de numeroase lipsuri. Ele se datoresc atât M.I.P., care n'a pus la dispoziția profesorilor și elevilor un manual de gramatică corespunzător, o culegere de exerciții gramaticale menită să dea elevilor posibilitatea de a folosi în practică cunoștințele căpătate la orele de gramatică, care n'a combătut în mod suficient unele tendințe de subapreciere a importanței gramaticii, care n'a asigurat un număr de ore suficient pentru aprofundarea cunoștințelor de gramatică, cât și Institutului de lingvistică al Academiei R.P.R., care n'a sprijinit în mod suficient și eficace procesul de învățământ, deși acesta a constituit una dintre sarcinile lui cele mai importante.

Pentru a ridica nivelul predării limbii române, este absolut necesară editarea unui manual de gramatică corespunzător cerințelor din ce în ce mai ridicate

ale procesului de învățământ. Pe de altă parte, trebuie combătută cu energie orice manifestare de subapreciere a gramaticii.

Institutul de lingvistică trebuie să acorde un ajutor mai susținut procesului de învățământ prin editarea într'un timp cât mai scurt a gramaticii limbii române, p. in alcătuirea unui manual de gramatică pentru școlile medii, prin respectarea strictă a termenelor de apariție a revistei « Limba română », printr'o legătură cât mai strânsă a preocupărilor revistei de problemele practice ale învățământului.

Credem că ar fi cazul ca M.I.P. să reflecteze la posibilitatea înmulțirii orelor de limbă română la clasele a X-a și a XI-a.

(Articol redactat pe baza materialului cules de pe teren de colectivele institutelor de lingvistică).